

World History

УДК: 94(410) «1561/1626»

DOI: 10.26661/zhv-2019-1-53-34

Історико-біографічний доробок Френсіса Бекона: (спроба критичного аналізу)

О. М. Маклюк

*Запорізький національний університет
onmacluk@gmail.com*

Ключові слова: Френсіс Бекон,
Генріх VII, ранній абсолютизм,
тюдорівський період, політичний міф.

Стаття присвячена аналізу поглядів Ф. Бекона на початок правління династії Тюдор. Праця «Історія правління короля Генріха VII» фактично репрезентує історію тюдорівської доби на користь правлячої династії, сприяє формуванню «політичного міфу». Політична міфологія стає актуальною у добу криз, тому підтримка Яковом I цього проекту виглядає закономірною, запропонована репрезентація історії підтверджувала легітимність та мудрість королівського правління, а взаємини парламенту і короля XVI ст. могли би служити прикладом використання історичної проблематики у політичній практиці.

Francis Bacon's Historical and Biographical Heritage: an Attempt of Critical Analysis

O. M. Macluk

Zaporizhzhia National University

Key words: Francis Bacon, Henry VII,
early absolutism, Parliament, Tudor's
period, Political myth.

The article is devoted to the analysis of Francis Bacon's views on the historical events which took place during the early years of the Tudor period. The Francis Bacon's work entitled «History of the Reign of King Henry VII» actually represents the Tudor era history from the perspective of the ruling dynasty and promotes the origin of the «political myth», which shaped the historiography for many years. It is noted that historical criticism analysis has revealed a significant number of purely factual errors in Bacon's work, which in general cannot be considered to be an accurate historical record for this reason.

It is concluded that Francis Bacon's historical and biographical works devoted to the reign of King Henry VII do not permit us to assess the genuine Bacon's views on the historical events which took place during the early years of the Tudor period, and to reveal his own assessment of the reign of the founder of the Tudor dynasty Henry VII.

Obviously the work was of a great political value and originated primarily as a result of the forced political resignation of the royal favorite, who tried to keep in touch with the royal court and actually worked at the request of the monarch. Commonly the use of the political mythology becomes especially relevant in the era of political crises, on the threshold of such kind of a crisis was the King James I, therefore his support of the Bacon's project seems quite natural. Francis Bacon contributed to the glorification of both Tudors and Stuarts, and the Bacon's representation of history led to the formation of a «political myth», which approved the God-chosenness, legitimacy and wisdom of the royal rule.

In addition, the relationship between the parliament and the royal power of the Tudor period may serve as a vivid example of inclusion of the historical issues in the sphere of political practice.

In the historiography of the second half of the XXth – early XXIst century the image of Henry VII differs greatly from that of Tudor and Stewart period official versions, it has become a part of the mnemonic space cluster used for deconstructing the political myths created by the «absolute» monarchs.

Ще за доби раннього нового часу історична проблематика стала предметом не тільки наукового дискурсу, але й почала входити у політичну практику. Відомо багато фактів з європейської історії, коли монархи активно корегували репрезентацію історії на користь правлячої династії, формуючи власний «політичний міф». Неперехідна актуальність проблем використання політичної міфології як феномену, який знаходить особливий прояв в епоху політичних криз, вивчення спроб кореляції мнемонічного простору набуває сьогодні нового звучання. З кінця XX ст. в науці починається процес тотальної реміфологізації. На думку сучасних дослідників проблем історичної пам'яті, історія не володіє стійким імунітетом від схильності до міфотворчості» [1, С. 28-39], з огляду на те, що історіографія виконує і свою соціальну функцію, вона так само відкрита для міфотворчості, як і суспільна свідомість [1, С. 28-39; 2, С. 119].

Однією з найбільш важливих проблем періоду раннього нового часу є абсолютизм, його історія належить до актуальних тем та продовжує бути об'єктом наукових досліджень. Сучасна історична наука з одного боку поставила питання щодо аналізу такого історіографічного штампу як «абсолютизм», спростовуючи основні теоретичні положення концепції абсолютизму (Ніколас Хеншелл) [3]. З іншого боку, з'явилося багато досліджень, присвячених деконструкції міфів, сформованих саме «абсолютними» монархами. Покажемо у цьому контексті є дослідження образу Річарда III, на формування якого значно вплинули Тюдори. У сучасній історіографії не існує єдиної точки зору з цілої низки питань, що стосуються правління Річарда III, але археологічні розкопки 2013 року у місті Лестер та наукові пошуки останніх років, що були проведені дослідниками Лестерського університету[4], в першу чергу зразки ДНК, що підтвердили генетичну схожість знайдених останків з предками монаршої родини практично зруйнували тюдорівський міф, змінили шекспірівський образ монарха, який на думу багатьох істориків не відповідав образу історичного Річарда III. У цьому контексті важливим є питання чи змінився погляд на правління самих Тюдорів зі смертю останнього представника династії – Єлизавети I.

Перші історичні праці, присвячені правлінню Тюдорів, відносяться до XVI – першої половини XVII ст., були написані під контролем та з метою

возвеличення правлячих династій, як Тюдорів, так і Стюртов. Для дослідників ці праці мали передусім політичний інтерес. З історії Англії XVI ст. таких робіт небагато. Особливої уваги серед досліджень кінця XVI – початку XVII століть, присвячених тюдорівській історії, заслуговує праця Ф. Бекона «Історія правління короля Генріха VII» (The History of the Reign of King Henry the Seventh) [5], яку він писав протягом п'яти місяців. Рукопис твору Ф. Бекона був присвячений принцу Чарльзу та піднесений королю Якову I восени 1621 р. [5, С. 294]. Видатний філософ-гуманіст Ф. Бекон, –був сучасником правлячої династії та свідком розквіту монархії – періоду Єлизавети I Тюдор, саме тому його твір «Історія правління короля Генріха VII» є цінною працею з історії ранньотюдорівського періоду.

Зібрання творів Френсіса Бекона неодноразово перевидавались, але класичною збіркою його праць вважається лондонське 14-томне видання під редакцією Дж. Спеддінга, Р. Елліса і Д. Хіта, що було започатковано ще у середині XIX століття [6] та мало певний резонанс [7]. Хоча робота над проектом була розпочата трьома особами, фактично завершив його та вніс найбільший внесок Дж. Спеддінг. Видання, якому він присвятив все життя, включає зібрання приватних архівів, бібліотек, матеріалів парламенту та містить філософські, літературні, політичні та історичні твори Френсіса Бекона, листування та детальні коментарі до них.

Зазначимо, що Ф. Бекону присвячена велика кількість наукових робіт, як у зарубіжній, так і у вітчизняній історіографії, але як правило це біографічні дослідження, аналіз його політичної діяльності та філософської спадщини. Історичні погляди Ф. Бекона привертати значно меншу увагу науковців, що відкриває чимало дослідницьких горизонтів. Історики наголошують, що заслуги Ф.Бекона вийшли за рамки філософії, він фактично був попередником англійської класичної політекономії та одним із перших англійських істориків [11, С. 4].

Радянський історик, фахівець у царині історії Великобританії і методології історії М. А. Барг справедливо зауважує, що Ф. Бекон заявив про себе не тільки як логік і методолог історії, а й як «практикуючий» історик, який створив «Історію правління Генріха VII», що дає можливість дослідникам зіставити його теоретичні уявлення та прак-

тичний досвід їх реалізації. Крім того науковець відзначає, що питання про місце історизму в спадщині Бекона залишається донині найменш вивченим та в найбільш докладних бібліографіях годі й шукати жодної монографії на цю тему [8, С. 220].

У цьому контексті метою дослідження, результати якого презентовані у даній статті, є спроба проаналізувати погляди Френсіса Бекона на історичні події початку правління династії Тюдор, визначити його оцінку діяльності засновника династії Генріха VII та ступінь кореляційного зв'язку між діяльністю Ф. Бекона як політика та історика.

Перш, ніж розпочати аналіз поглядів Ф. Бекона на правління Тюдорів, варто звернутися до окремих фактів його біографії, які безумовно вплинули на форму та зміст його історичного дослідження. Френсіс Бекон, син Ніколаса Бекона, одного з вищих сановників при дворі королеви Єлизавети, народився 22 січня 1561 року в Лондоні. Родина Бекона була зобов'язана своїм піднесенням саме королівській милості Тюдорів. Зазначимо, що за ранніх Тюдорів змінився соціальний склад придворних: за доби раннього нового часу особисто король робив призначення на керівні посади, на відміну від середньовіччя, коли більшість посад була спадковою та передавалась як почесний сімейний обов'язок. Саме в цей період титули та посади отримували представники так званого «нового дворянства», до яких і належала родина Беконів, які тільки в ранньотюдорівський період почали набирати силу при королівському дворі. [9, Р.248, 268].

Батько Френсіса Бекона, Ніколас, завдяки юридичній та політичній діяльності отримав від корони у власність конфісковану монастирську землю та посаду хранителя великої печатки Англії, яку займав майже двадцять років [10, с.13]. У 1573 р. родина відправляє Ф. Бекона до Трінті-коледжу Кембриджського університету, а згодом, керуючись бажанням підготувати сина до державної служби, до Парижу, де він працює у складі англійського посольства та має можливість ознайомитися з політичним, придворним та релігійним життям інших країн континенту: італійських князівств, Німеччини, Іспанії, Польщі, Данії та Швеції, результатом стали його нотатки «Про стан Європи» [10, С.15].

У 80-х роках XVI ст. починається політична кар'єра Ф. Бекона. Вже у 1584 році він вперше був обраний до Палати громад, де почав свою діяльність з різкою критикою корони та серією опозиційних виступів, але з часом він став завзятим прихильником монарха. Піднесення Френсіса, як придворного політика, настало після смерті

Єлизавети I, при дворі Якова I Стюарта. Король особливо наблизив до себе Ф. Бекона, на той час майстерного придворного та обсипав його чинами та пожалуваннями.

Ця прихильність до Ф. Бекону найменше пояснюється симпатією монарха до вченого мислителя, все набагато простіше: Якову I потрібен був слуга, який користувався б великим впливом у парламенті [8, С. 214].

Наведемо деякі факти, які свідчать про його стрімку політичну кар'єру. Яков I почав своє правління з липня 1603 року, а вже з 1606 р. Ф. Бекон займав низку досить високих посад, серед яких: штатний королівський адвокат, вищий королівський юрисконсульт. У 1616 р Бекон став членом Таємної ради, в 1617 р – лордом-хранителем великої печатки. У 1618 р Бекон – вже лорд, верховний канцлер і пер Англії, барон Веруламський, а з 1621 року – віконт Сент-Олбанський. Новий король був прихильником теорії божественного права монарха на абсолютну владу в державі, саме її він намагався реалізовувати на практиці, про що свідчать роки його «безпарламентського» правління. Але у 1621 р., королю все ж таки довелося скликати парламент, образа парламентаріїв, звинувачення у марнотратстві, хабарництві, політичних гоніннях найближчого оточення монарха нарешті, знайшла своє вираження. Почалося розслідування корупції посадових осіб, Ф. Бекон постав перед судом та визнав свою провину. Пери засудили Бекона вельми суворо – аж до ув'язнення у Тауері, проте король скасував рішення суду.

Історики, аби зрозуміти місце Бекона в історії громадської думки нового часу та аналізуючи особливості політичної кар'єри та взаємовідносини короля та його фаворита, наводять цікаві історичні паралелі, пов'язані з життям, творчістю та науковою діяльністю ще одного королівського чиновника тюдорівської доби, фаворита Генріха VIII – Томаса Мора. Завдяки особистим талантам та за збігом обставин вони фактично покликані були служити зняряддям політики, багато в чому внутрішньо чужорідній. Врешті решт Ф. Бекон виявився настільки ж небажаним при дворі Якова I, як і Т. Мор Генриху VIII. І хоча він уникнув плахи фізично, політично він був убитий не менш нещадно (і аж ніяк не тільки стараннями парламенту) [8, С. 222].

Відсторонений від політики, Ф. Бекон присвятив себе науковим дослідженням. Як зазначає історик М. Барг, ще у молодості прагнення до придворної кар'єри уживалося з рано сформованими глибокими науково-філософськими інтересами і немає сумнівів, що це сусідство не приносило ко-

ристі ані тій, ані іншій його схильності [8, с.207]. Яскравим продовженням цієї ідеї є цитування історика В. Лукоянова, який у дисертаційному дослідженні наводить нарис С. Ставрїна про Ф. Бекона, який було надруковано у 1874 році у журналі «Справа» з наступним за змістом епіграфом – єсть люди, які подібні в науці ангелам, своїми ж пристрастями – зміям. Він точно відображає основну ідею огляду – протиставлення Бекон-філософа Бекону-політику. Погляд, обіграний в численних варіантах [23]. Незважаючи на всі ці оцінки ми можемо сказати, що політична кар'єра все ж таки вплинула на формування не тільки особистості Бекона, але й на його історичні погляди. Тільки політика була в очах Бекона єдиною гідною темою «серйозної історії» [8, С. 246].

Будучи віддаленим від королівського двору, Френсіс Бекон почав займатися науковою діяльністю. Однією з його перших робіт стала історична праця, яка цілком присвячена політичній історії Англії кінця XV – початку XVI ст. У творі ґрунтовно розкриті законодавча діяльність парламенту, функціонування судів, особливо це стосується суду Зоряної палати. Найбільш детально розглянута внутрішня політика Генріха VII, хоча автор аналізує й окремі аспекти зовнішньої політики.

В. Рокітянський у коментарях до перекладу праці Ф.Бекон «Історія правління короля Генріха VII» зазначає, що цей твір був написаний Беконем з червня по жовтень 1621 р., одразу після того, як засуджений парламентом, він позбувся своєї високої посади. Залишаючись увесь цей час у своєму маєтку Горхембері, Бекон користувався: хроніками Фабіана (1516), Полідора Вергілія (1534), Холла (1548), Холиншеда, Стоу (1561), Спіда (1614). Окремі матеріали зі своєї багатой колекції доставляв Бекону його друг, відомий антиквар Р. Коттон [5, с.294]. Сам Бекон неодноразово повторював вимогу дотримання «першого закону історії»: необхідно прагнути до історичної істини та не вносити до історичної праці свої симпатії і антипатії, успадковані легенди і власні вигадки. [8, С. 246]. Але ми бачимо, що його політична історія, присвячена засновнику Тюдорівської династії, написана фактично без залучення архівних джерел та користувався він майже виключно опублікованими історичними працями, які навряд чи були позбавлені легенд та вигадок.

Звернемося до змістової частини тексту та спробуємо порівняти її з різними оцінками, що містяться у працях сучасників Ф. Бекон, а також у тюдорівській та новітньої історіографії. Порівняльний аналіз неможливо здійснити в рамках однієї публікації, тому звернемося в перш чергу

до беконівських образів монархів: Річарда III та Генріха VII, фокусуючи увагу на особливостях політичної діяльності останнього. Річарда III, попередника Генріха VII, Ф. Бекон оцінює як і вся наступна тюдорівська історіографія, як людину, що стала королем лише силою факту, а по суті він був «узурпатором та тираном, яким він і уславився у наступні часи» та у традиційній шекспірівській манері перераховує всі його гріхи від – вбивств Генріха VI, герцога Кларенса, власного брата та двох племінників до отруєння власної дружини. [5, С. 5]. Зовсім іншим постає перед нами новий король. Ф.Бекон, у характерній, патетичній манері того часу, ідеалізує діяльність і особистість Генріха VII, підносячи його образ до ідеалу монарха. Привертає увагу тон, у якому Ф. Бекон характеризує монарха: «вихований благочестивою матір'ю і за натурою вельми прихильний до дотримання релігійних обрядів» [5, С. 5], «король із властивою йому шляхетністю, доручив лестерським ченцям поховати його (Річарда III – О.М.) з честю» [5, С. 5], «володів сильним характером» [5, С. 7], «був мудрим» [5, С. 8, 12, 15], «діяв з великою мудрістю і почуттям міри» [5, С. 11], «обережний і тверезий у своїх судженнях володар» [5, С. 11], «король, як володар великого і глибокого розуму...» [5, С. 15].

Зазіхання Генріха VII на право успадкувати престол багатьма вважалися спірними. Тому з перших днів свого правління йому довелося вести боротьбу, головною метою якої було утримання влади. Як зустрічали монарха, у суспільстві, урядовці, парламентарії? Це питання турбує істориків. Ф. Бекон описує ці події так: «тим часом король, не надто втомлюючи себе, рухався в напрямку Лондона, супроводжуваний вигуками радості і оплесками народу, дійсно щирими, про що переконливо свідчили сама форма і повнота вираження народного почуття. Бо, на загальну думку, це був володар, ніби посланий небесами для того, щоб відновити єдність і покласти край тривалим чварам двох родів...» [5, С. 8]. Далі дослідник продовжує, що «І якщо перемога забезпечила йому покору, то намір вступити в шлюб з леді Єлизаветою здобув йому народну любов; він, таким чином, воістину користувався і покорю, і любов'ю підданих» [5, С. 8]. Сам же Генріх «вважав за краще триматися відповідно до величі свого сану і вселяти в народ благоговіння замість того, щоб підлещуватися до нього» [5, С. 9].

Водночас Бекон намагався показати і негативні риси характеру та поведінки монарха. Саме на це спираються та використовують у своїх працях сучасні науковці. В якості прикладу можна наве-

сти наступну характеристику Генріха VII: «Його великій зажерливості на той час вигадували безліч виправдань та пояснень. Одні вважали, що безперервні повстання, які постійно дошкуляли короні, змушували його ненавидіти свій народ. Інші – що все це робиться для того, щоб збити з народу зухвалість та утримувати його в покорі. Треті – що він хоче залишити синові золоте руно. Четверті підозрювали, що у нього великі задуми щодо зносин з іноземними державами». На думку Ф. Бекона, найближче до істини були ті, що приписували його жадібність характеру, віку та складу розуму, «зосередженого тільки на досягненні однієї мети» [5, С. 143]. Головною пристрастю Генріха VII науковці XIX – XX ст. називають користоловство, а однією з найяскравіших рис характеру більшість вчених називають жадібність, скупість, та, як висновок, мету його державної діяльності зводять значною мірою до накопичення багатства [12, Р. 66; 13; Р. 193; 14, С. 61, 15, С. 108]. Однак зазначимо, що англійські дослідники вже у другій половині XX століття, не всі одноставно підтримують цю беконівську точку зору, свідченням чого є дискусія, між дома відомими фахівцями з тюдорівського періоду Дж. Елтоном та Дж. Куппером [16, Р.103–129.; 17 Р. 1–29.]. Так, Дж. Елтон вважав, що звинувачення Генріха VII у жадібності необґрунтовані та помилкові. Його опонент професор Дж. Куппер наполягав на тому, що кінець правління Генріха VII заплямований такими фінансовими махінаціями, скаргами на беззаконня, які характеризують його як жорстокого і жадібного монарха. Без сумніву, що прагнучи до влади, Генріх VII чітко усвідомлював, що фінансове забезпечення гарантує міцну владу.

Серед негативних рис характеру засновника династії Ф. Бекон називає політичну недалекглядність, недовірливість та підозрілість, манеру спілкування, що не допускала заперечень, невинуватості жорстокість [5, С. 8, 20, 46, 129-130], йому «було властиво породжувати швидше сумнів, ніж впевненість» [5, С. 17]. Слід підкреслити, що на характер Генріха VII не могла не вплинути і виснажлива хвороба: страх спонукав до проявів негативних рис, але наскільки сильно вони проявлялись, важко сказати. Ф. Бекон, а оперуємо ми саме його враженням, міг суб'єктивно їх перебільшувати, порівнюючи з попереднім часом анархії та з першим періодом правління Генріха VIII, досить розкутого, та веселого у поведінці, витонченого в смаках.

В образі Генріха VII історик змальовує нам і досить привабливі його риси. Вони підкреслюють вміння Генріха VII дослухатись до чужої думки та

цінувати її, а також його потайливість. Як розважався Генріх VII, зазначає Ф.Бекон, невідомо, однак він не був аскетом.

У цілому, зазначимо, що серед сучасних дослідників, у першу чергу англійських, не існує однозначної характеристики особистих якостей монарха. Втім, загальне враження від характеристики Беконом короля дисонує з сучасною інтерпретацією його образу.

Нагадаємо, що Генріх VII прийшов до влади за досить складних обставин, коли значну роль відіграв випадок. 30 жовтня 1485 року він святкував свою коронацію, а через тиждень звернувся до парламенту з вимогою підтвердити факт коронації, що відбулася. Саме умови приходу до влади Генріха Тюдора визначали збереження такого інституту як парламент. Перше засідання парламенту відбулося 7 листопада у Вестмінстері. Перший парламент ледь набрав 29 світських перів, та й багатьом із них король тільки надав звання пера. Парламент підтвердив законність переходу корони до нової династії. Парламентський акт не згадував ані про право спадщини, ані про право перемоги, а просто оголосив, що спадщина корони повинна зберігатися та перебувати в особі їх володаря та повелителя Генріха VII та його спадкоємців [18, Р. 4].

З цього часу і надалі, в умовах політичної нестабільності, що характеризувала внутрішнє становище Англії після багаторічної анархії та громадянської війни, перед Генріхом VII постало завдання знайти ті сили, за допомогою яких він міг би реально утримати й зміцнити владу. Ф. Бекон у своїй книзі «Історія правління короля Генріха VII» пише: «Скликавши парламент (притому з таким поспіхом), він передусім мав три мети: по-перше, закріплення корони за собою та своїми нащадками; по-друге, домагався відміни засудження парламентом усіх своїх прихильників (а їх було чимало), прощення всім ворожих дій, зчинених ними в ході боротьби на його боці і відновлення їх у правах, а також засудження парламентом керівників і найбільш активних діячів з числа їх супротивників; по-третє, проголошенням амністії, щоб заспокоїти решту ворогуючої партії» [5, С. 11].

Побоювання Генріха VII щодо втрати престолу не були марними. У період правління монарха багато разів виникала загроза захоплення трону. Так, у 1487 році Ламберг Сімнел (1457-1534), видавав себе за Едуарда, сина одного з братів короля Річарда III, заявивши права на владу. Щоб довести брехливість Сімнела, Генріх VII наказав провести справжнього графа, який був в'язнем Тауера, вулицями Лондона. Історичним фактом

є те, що за наказом короля самозванець не був страчений, а отримав покарання у вигляді робіт на королівській кухні до самої смерті [19, С. 155] Як бачимо, ніякої надмірної жорстокості, а скоріше, дещо показна, зневажлива демонстрація впевненості у своїх силі та владі. Що стосується Ламберта, то йому король вважав за краще подарувати життя, як з великодушності (вважаючи його лише лялькою з воску, який м'яли і з якого ліпили інші), так і з мудрості, вважаючи, що мертвий він занадто скоро буде забутий, тоді як залишений в живих він буде постійно на видноті і зіграє роль свого роду протиотрути від подібних випадків у майбутньому. З цієї причини він був узятий на службу при дворі на незначну посаду на королівській кухні, а пізніше став одним з королівських сокольничих [5, С. 27].

У 1498 році з'явився новий претендент на престол, який іменував себе Річардом герцогом Йоркським (був дуже схожий на Едуарда IV). Повстання почалося з Корнуолла. Самозванець був розбитий і кинутий до Тауера, а у 1498 році страчений за звинуваченням у спробі підбурювання до нового заколоту. Це була найбільш серйозна спроба державного перевороту. [20, Р. 514; 17; С. 154] Справжнє його походження історикам досі не вдалося встановити (за однією з версій, він – позашлюбний син Едуарда).

У цілому правління Генріха VII Тюдора було часом відносно політичної стабільності в країні. У політичному відношенні, як вважає історик Д. Макі, великою заслугою Генріха VII було уникнення зовнішньополітичних конфліктів, наприклад, війни з Францією [13, Р. 180-181] Англійський дослідник Р. Локьер високо оцінював вміння Генріха VII використовувати політичні обставини для зміцнення своєї влади [21, Р. 92- 93.]

Однією з найважливіших проблем для дослідників англійської політичної історії є взаємовідносини між королівською владою та парламентом. Відставка самого Ф. Бекона фактично означала його політичну смерть [8, с.217], вона була ініційована парламентом, отже у цьому контексті привертає увагу його оцінка парламентської діяльності доби Генріха VII.

Доля парламенту як інституту влади стала одним із найважливіших моментів у розвитку англійської держави рубежу XV-XVI ст. Зазіхання Генріха VII на право успадкувати престол багатьма вважалися спірним, тому саме парламент виступав гарантом законності наслідування престолу, що Ф. Бекон підтверджує у своїй книзі [5, С. 6-7, 11, 13]. Загальне враження від оцінки парламентської діяльності можна скласти за на-

ступними висловлюваннями автора: «парламент мудро і справедливо вирішив», а, «закони, для боротьби з насильством були настільки розумно складені, що виявилися придатними для всіх подальших часів і залишаються такими до цього дня» [5, С. 44-45]. При оцінці діяльності короля у парламенті Ф. Бекон зазначав, що він може бути проголошений «кращим законодавцем цієї країни після Едуарда I» [5, С. 49]. Додамо ще одну яскраву характеристику: «У зв'язку з цим я хочу, аби ті, в чий руки потрапляє ця праця, поставилися прихильно до того, що я так багато уваги приділив законам, встановленим за правління цього короля; тому були такі причини: як то, що в цьому полягала найголовніша чеснота і заслуга цього короля, чий пам'яті я віддаю честь [5, С. 52].

Відмова від радикальних змін дозволяє визначити політику Генріха VII, як політику компромісу, вона полягала в лавіруванні, що в свою чергу дозволяло зміцнити матеріальні ресурси корони, розширити соціальну підтримку й авторитет влади. Тому щорічні сесії парламенту перестають бути необхідними, королівська влада більше користувалася послугами Таємної ради.

Ф. Бекон сам був прихильником компромісного розвитку подій у взаємовідносинах королівської влади з парламентом, саме дотримання «помірного курсу», він радив королю Якову I. [8, С. 213]. Можливо саме тому стратегія компромісу та уникнення відкритого конфлікту, яку обрав перший Тюдор є предметом його великої уваги.

Генріх VII помер від туберкульозу 21 квітня 1509 р., але, навіть будучи тяжко хворим, продовжував вирішувати державні справи. Генріх VII був похований у Вестмінстері. Його саркофаг та каплиця над ним є однією з найкрасивіших пам'яток мистецтва в Європі. Ф. Бекон не без іронії писав, що посмертний пам'ятник-усипальниця Генріха VII став для нього багатшим житлом, ніж за життя були Річмонд та інші палаци [5, С. 148.].

Важко не погодитися з Ю. Царьовою, яка наголошує, що «Історія правління короля Генріха VII» опального канцлера Ф. Бекона пройнята ностальгією за минулим, тому часто створюється враження, що автор ще багато в чому продовжував мислити категоріями тюдорівських часів. З цієї ж причини, портрет Генріха VII вийшов у нього дещо прикрашеним [22]. Літератор Є. Литвинова, характеризує історичний труд Ф. Бекона, відмічає, що автор так звик зберігати державні таємниці, що втратив з роками сміливість і відвертість, він не договорює на кожному кроці, виявляючи свою розсудливість і приховуючи свою проникливість, саме тому робота виглядає натягнутою та штучною [24].

Для гуманітаріїв, які досліджують наукові надбання Ф.Бекона, очевидним є неспіввимірність Бекон-філософа та Бекон-соціально-історичного мислителя, для дослідників відсутня відповідь на запитання: чому мислитель, який володів гострим, сміливим і справді енциклопедичним, всеосяжним розумом...«втрачав» раптом і «оригінальність», і «яскравість», і «сміливість», коли тільки звертався до стану речей в науках про людину, політику, мораль і, зокрема, в історії? [8, С. 221].

Для розуміння питання необхідно враховувати складність і неоднозначність діяльності Френсіса Бекона, зрозуміти та взяти до уваги його власні політичні зв'язки і позиції, його обережність у трактовці історичних питань. На початку свого твору Ф.Бекон зазначає, що він буде засновувати свої судження на фактах, які проливають світло один на одного, і (наскільки зможемо) спробуємо дістатися до істини. [5, С. 17]. Це застереження «наскільки зможемо» є зрозумілим.

Ступінь «науковості» історії оцінювалась Беконом в залежності від придатності її матеріалу для вилучення з нього належних «аксіом». [8, С. 238]. «Історія правління короля Генріха VII» стала тим самим придатним матеріалом, який був цілком корисним для короля та фактично сприяв формуванню як «аксіоми» нової тюдорівської історіографії. Фактично вплив Ф.Бекон не тільки як філософа, але й як історика вийшов за межі доби за якої він жив, він став ідеологом монархії, заклав ідеї щодо репрезентації історії ранньотюдорівської доби на користь правлячої династії та тим самим фактично сприяв формуванню «тюдорівського політичного міфу».

Свідченням цього є і наступне завдання, яке він отримав від корони. Після завершення «Історії правління короля Генріха VII», автор отримав нове замовлення – написати «Історію Генріха VIII» (History of the Reign of King Henry the Eighth). Це завдання порушувало плани Ф. Бекон, який бажав цілком віддатися філософським дослідженням, тож за його власними спогадами і писалася

повільно і без бажання [5. С. 311.]. Зазначимо, що історичною критикою виявлено чималу кількість чисто фактичних помилок, що в цілому не дозволяє вважати її оригінальним викладом історії цього періоду. Мова скоріше повинна йти про майстерно зведений історіографічний матеріал, освітлений видатним державним розумом і оброблений високим літературним талантом [8, С. 250].

Таким чином, фактично історико-біографічний доробок Френсіса Бекон, присвячений правлінню короля Генріха VII, не дає нам можливість повноцінно оцінити погляди власне Ф. Бекон, як науковця, на історичні події початку правління Тюдорів та визначити його власну оцінку діяльності засновника династії Генріха VII. Безумовно робота мала політичний інтерес та була в першу чергу результатом вимушеної політичної відставки королівського фаворита, який намагався зберегти зв'язок з королівським двором та фактично працював на замовлення монарха. Використання політичної міфології стає особливо актуальним за доби політичних криз, саме на порозі такої кризи знаходився Яков I, тому підтримка монархом цього беконівського проекту виглядає цілком закономірною, він сприяв возвеличенню як Тюдорів, так і їх наступників – Стюртів, а запропонована репрезентація історії була на користь правлячої династії, сприяла формуванню «політичного міфу», який затверджував богообраність, легітимність та мудрість королівського правління. Окрім того, взаємини парламенту та королівської влади тюдорівської доби могли би служити яскравим прикладом використання історичної проблематики у політичній практиці. В історіографії другої половини XX – початку XXI століття з'явилося багато досліджень, присвячених Генріху VII, образ якого значною мірою відрізняється від того, який нам малюють Тюдори та Стюарти, фактично вона стала на шлях кореляції мнемонічного простору та деконструкції політичних міфів, сформованих саме «абсолютними» монархами.

Джерела та література

1. История и память. Историческая культура Европы до начала Нового времени. / Под ред. Л. П. Репиной. Москва: Круг, 2006. 768с.
2. Могильницкий Б. Г., Николаева И. Ю. История, память, мифы. Новая и новейшая история. 2007. С.116-125.
3. Хеншелл Н. Миф абсолютизма: Перемены и преемственность в развитии западноевропейской монархии раннего Нового времени / Пер. с англ. А. А. Паламарчук, Л. Л. Царук, Ю .А. Малахова; отв. ред. С. Е. Федоров. Санкт-Петербург: Алетейя, 2003. 271 с.
4. The Discovery of Richard III URL: <https://www2.le.ac.uk/offices/press/press-releases/2013/february/university-of-leicester-announces-discovery-of-king-richard-iii> University of Leicester. 4 February 2013. Retrieved 23 February 2015. (дата звернення 16.01.2019); «Results of the DNA analysis» University of Leicester. 4 February

2013. Retrieved 23 February 2015 URL: <https://www.le.ac.uk/richardiii/science/resultsofdna.html> (дата звернення 16.01.2019); «Injuries to the skull 1 – 2». University of Leicester. 4 February 2013. Retrieved 23 February 2015. URL: <https://www.le.ac.uk/richardiii/science/osteologyskull.html> (дата звернення 16.01.2019)
5. Бекон Ф. История правления короля Генриха VII. Москва: Наука, 1990. 323 с.
6. The Letters and the Life of Francis Bacon Including All His Occasional Works, Namely Letters, Speeches, Tracts, State Papers, Memorials, Devices and All Authentic Writings Not Already Printed Among His Philosophical, Literary, Or Professional Works – Francis Bacon, James Spedding URL: <https://play.google.com/books/reader?printsec=frontcover&output=reader&id=3sYUAAAIAAJ&pg=GBS.PR1> (дата звернення 21.01.2019)
7. Review of Spedding's Francis Bacon: His Life and Times. The New York Times, 29 December 1878. <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1878/12/29/81739881.pdf> (дата звернення 21.01.2019)
8. Барг М. А Историзм Фрэнсиса Бэкона / Бекон Ф. История правления короля Генриха VII. Москва: Наука, 1990. С.200-249.
9. Williamson J. The Tudor Age. New York, 1961. 500 p.
10. Субботин А.Л. Фрэнсис Бэкон. Москва: Мысль, 1974 175 с.
11. Михайленко Ю.П. Ф.Бэкон и его учение. Москва: Наука, 1975. 264 с.
12. Guy S. Tudor England. Oxford: Oxford University Press 1989. 582 p.
13. Mackie J.D. The earlier Tudors 1485–1558. Oxford: Clarendon press, 1966. 699 p.
14. Преображенский В.Д. Происхождение современных государств Европы. Ч.2: Абсолютизм. Москва–Ленинград: Молодая гвардия, 1930. 88 с.
15. Семенов В.Ф. Огораживания и крестьянские движения в Англии XVI века: Из истории обезземеливания крестьян в Англии. Москва–Ленинград: Издательство АН СССР, 1949. 372 с.
16. Cooper J.P. Henry VII's Last Years Reconsidered The Historical Journal. 1959. Vol. 2, No. 2. P. 103–129.
17. Elton G.R. Henry VII: rapacity and remorse . Historical Journal. Vol. 1. 1958. P. 21-39; Elton G.R. Henry VII: A Restatement. The Historical Journal. 1961. Vol. 4, No. 1. P. 1–29.
18. The Tudor constitution documents and commentary / Ed. by G.R.Elton. Cambridge: Cambridge University Press, 1960. 496 p.
19. Штокмар В.В. История Англии в средние века. Ленинград: ЛГУ, 1973. 184 с.
20. Attreed L.C. A new source for Perking Warlock's invasion of 1497. Mediaeval Studies. Toronto, 1986. Vol.48. P.514–521.
21. Lockyer R. Henry VII (Seminar studies in history). London: Longman, 1968. 160 p.
22. Царева Ю. И. Финансовая политика Тюдоров (1485-1603) Специальность: 07.00.03. Всеобщая история (История Средних веков) Москва: Московский педагогический государственный университет. 2017. 291с. URL: http://igh.ru/system/dissertations/dissertation_pdfs/000/000/006/original/2e89358beac3d6235deb0ae0642b8359d2fbc71c.pdf?1488804224 (дата звернення 21.01.2019)
23. Лукоянов В. В. Фрэнсис Бэкон и идеологические предпосылки английской буржуазной революции 07.00.03 Всеобщая история. Горький. 201 с. Научная библиотека диссертаций и авторефератов URL: <http://www.dissercat.com/content/francis-bacon-i-ideologicheskie-predposylki-angliiskoi-burzhuaznoi-revoljutsii#ixzz5ZS4DmQjM> (дата звернення 21.01.2019)
24. Литвинова Е. Ф. Ф. Бэкон. Его жизнь, научные труды и общественная деятельность: Санкт-Петербург: тип. товарищ. «Общественная польза», 1891. 79 с. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=114100&p=1> (дата звернення 24.01.2019)